

VLINDERWERKGROEP FRIESLAND - terugblik en toekomst

Philip Zeinstra

Algemene beschouwingen eerste termijn

Op 19 november 1985 werd de Vlinderwerkgroep Friesland opgericht. Onder de elf deelnemers bevond zich ook de heer Gerrit Stobbe, directeur van het Natuurmuseum te Leeuwarden. Helaas is hij door overlijden vroeg uit ons midden weggenomen.

Tijdens de oprichtingsvergadering werd een aantal besluiten genomen die nog steeds actueel zijn. De werkgroep maakt deel uit van de Nederlandse Entomologische Vereniging afdeling Noord. Het verzamelen van de gegevens heeft betrekking op alle soorten vlinders, dus ook de kleintjes (*Microlepidoptera*). De vlinders worden geïnventariseerd in geheel Friesland op basis van het kilometerhokstelsel.

Na een aantal jaren zouden de resultaten worden gepubliceerd. Het lag voor de hand te veronderstellen dat het gegevensbestand jaarlijks zou toenemen. Aan de hand hiervan zou een vergelijking gemaakt kunnen worden met het materiaal uit het boek 'Vlinders van Friesland, geschreven door de heer B.J. Lempke, uitgegeven in 1985. Er kon dan worden bekeken of er in de vlinderpopulaties veranderingen optraden.

rapportage

Jaarlijks heeft de werkgroep gerapporteerd in haar jaarverslag. Hierin konden de leden en andere belangstellenden kennis nemen van de nieuwste resultaten. Op deze manier kon men bijvoorbeeld de opkomst en de achteruitgang van *Rheumaptera cervinalis* volgen alsook van andere soorten waar 'beweging' in zat.

Telkens plaatsten wij achterin een formidabele lijst van soorten die in het betreffende jaar waren gezien, compleet met eerste en laatste waarneming, ruwweg de plaats van waarneming en de aantallen. Menig keer bedroeg het aantal soorten zo'n duizend stuks! Het jaarverslag is steeds op grote schaal verspreid.

ledenvergaderingen

Een tot twee maal per jaar werd een ledenvergadering gehouden voor en na het inventarisatieseizoen. Dit is al

tijd een mooie gelegenheid geweest om diverse onderwerpen aan de orde stellen. Een hiervan is het bespreken van nieuwe boeken. Vooral voor het determineren van *Microlepidoptera* was niet voldoende literatuur beschikbaar. Maar langzamerhand kwam daar verandering in. Diverse inleidingen werden er gehouden zoals 'De meest voorkomende spanners op Terschel-

ling', 'Mineerders en hun vraatbeelden' en het Project 'Faunistiek Microlepidoptera'. We mogen stellen, dat de belangstelling voor de kleine vlinders enorm is toegenomen. Een vast terugkerend onderdeel was de bespreking van het afgelopen seizoen en van het komende seizoen. Verder werd er aandacht besteed aan moeilijk te determineren soorten. Ook moet erop gewe-

Excursie in het Ottema-Wiersma reservaat

foto Gerard Bergsma

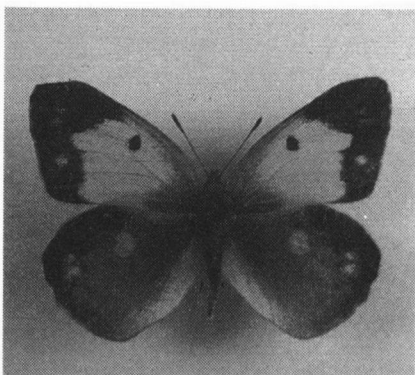
zen worden dat de vergaderingen hebben bijgedragen aan een goed contact tussen de leden.

excursies

Een ander en even gezellig fenomeen was de excursie. Dit evenement hebben we altijd hoog in het vaandel gevoerd. Heel wat leden weten zich nog de excursie te herinneren aan de oever van het Bergumermeer in het voorjaar van 1986. Het aantal waarnemingen bedroeg slechts vier!! Maar dit zou niet zo blijven. In 1988 werd voor elke maand in de periode van april tot oktober een excursie uitgeschreven. Hierbij werd vaak het gebied 'De Deelen' bezocht en met succes. In 1989 werd op 24 juni en 9 september het Rijsterbos in Gaasterland bezocht met als resultaat 140 soorten. Andere toppers waren de bezoeken aan de rietvelden van Eernewoude in 1992 en van de Lindevallei in 1993. Het hoogtepunt werd bereikt in 1994 met acht excursies, inclusief die van de cursussen. Naast de fraaie soortenlijsten was het vooral de gezelligheid, die de boven- toon voerde.

dagvlinderproject

Naarmate de hoeveelheid waarnemingen groeide, werd de behoefte tot publikatie groter. Maar er moest een keuze worden gemaakt. Uit de veelheid van soorten werd uiteindelijk de groep van dagvlinders geselecteerd. Al

Oranje lucernevlinder 'vereeuwigd'

foto Johan Fokkema

gauw bleek, dat diverse delen van de provincie nader moesten worden onderzocht. Er moest dus nog veel veldwerk worden verricht. Bovendien zou het karwei door meer mensen moeten

worden uitgevoerd. Het resultaat zou tastbaar moeten worden in de vorm van een atlas. Deze activiteiten werden in samenwerking met de Vlinderstichting georganiseerd en wel onder de noemer 'Dagvlinderproject'.

In 1993 werd gestart met een cursus, die de deelnemers in staat zou stellen aan het inventariseren mee te doen. De cursus werd gehouden in Drachten met 30 deelnemers. In 1994 werd een dergelijke cursus gehouden in Oudemirdum en Buitenpost. In totaal kreeg een kleine honderd mensen een opleiding. De cursus bestond uit een viertal instructie-avonden en eenzelfde aantal excursies. Tijdens de excursies kon het geleerde in praktijk worden gebracht: het waarnemen van de vlinders en het noteren van de gegevens op speciaal daarvoor ontworpen formulieren. Bij het waarnemen werden ook de dagactieve nachtvlindersoorten betrokken. Een en ander was ook in de cursus verwerkt.

De waarnemingsformulieren werden naar een centraal punt verstuurd, alwaar een eerste controle plaatsvond. Daar ook werden de gegevens op de kaart van Friesland aangebracht, zodat het resultaat beter zichtbaar werd. Vervolgens werden ze opgestuurd naar de Vlinderstichting voor verdere verwerking. Op diskette kwam het materiaal weer terug bij de Vlinderwerkgroep.

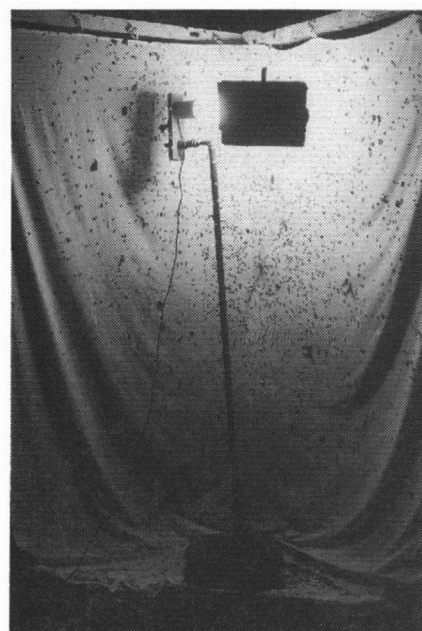
Intussen was een concept voor de atlas gereed gekomen. Op dit moment wordt gewerkt aan een voorbeeld van een soortbeschrijving. De inventarisatiegegevens worden in de atlas ondermeer gebruikt om de verspreiding aan te geven door middel van kaarten.

samenwerking

De Vlinderwerkgroep heeft op diverse momenten gegevens aan derden verstrekt. Bijzonder groot mag het aandeel worden genoemd, dat werd geleverd in de totstandkoming van 'De kleine vlinders' (Kuchlein 1993). Het meeste materiaal voor de provincie Friesland is ontleend aan de bestanden van leden van de werkgroep. Dit is mede te danken aan de snel groeiende populariteit van de kleine vlinders. Jaarlijks werden de trekvlindergegevens opgestuurd, onder andere naar het Instituut voor Systematiek en Populatiebiologie te Amsterdam. De Vlinderstichting ontving materiaal met betrekking tot het Atlasproject. Soms werd ook aan de vraag naar gegevens

voldaan als het ging om het verkrijgen van een beeld van een kwetsbare soort, met name de Grote Vuurvlinder en het Heidegentiaanblauwtje.

De Vlinderwerkgroep heeft geen ogen-

Nachtvlindervangst

foto Siep Sinnema

blik alleen gestaan. Het viel in een vroeg stadium te voorspellen, dat het aantal vlinderwerkgroepen drastisch zou toenemen. Dat is ook gebeurd; in bepaalde gevallen is sprake geweest van een voortrekkersrol.

Wij hebben zelf ook van derden geprofiteerd. Met name in het begin hebben mensen van het Instituut voor Systematiek en Populatiebiologie, in het bijzonder de heer B.J. Lempke, en leden van de Snellenclub ons bijgestaan bij het determineren. De jaarverslagen werden vermenigvuldigd door instanties als Staatsbosbeheer, het Biogeografisch Informatiecentrum en de Vlinderstichting. Via de Nederlandse Entomologische Vereniging kregen we de beschikking over een aggregaat dat met gelden van de Uytenboogaart-Eliassenstichting werd bekostigd. Laatst genoemde instantie heeft ons een startsubsidie verleend. Het Lindecollege te Wolvega vermenigvuldigde de cursusboeken. De heren Gerrit en Johan Padding stelden het cursusboek samen. De Fryske Akademy stelde een fors bedrag beschikbaar voor het

Atlasproject en het Natuurmuseum te Leeuwarden bood immer een onderkomen voor onze vergaderingen.

keuzes voor de toekomst

Voor wat de toekomst betreft, zal de Vlinderwerkgroep een aantal keuzes moeten maken. Op dit moment is nog geen structuur voorhanden waarmee een goed functionerend gegevensbestand kan worden opgebouwd. Mogelijk kan dit op externe wijze worden verwezenlijkt door samenwerking met andere instanties.

Na de publikatie van de dagvlinderatlas zou een werk over de nachtvlinders moeten verschijnen. Maar ook hierbij zullen eerst grote delen van de provincie nader moeten worden onderzocht. Een mogelijkheid is ook de gegevens aan te reiken aan een instantie die een Nederlandse atlas samenstelt.

Vlinderwerkgroepen in Nederland verschillen vaak sterk van doel en opzet. Hopelijk neemt de samenwerking toe en kunnen anderen met behulp van onze gegevens een slagvaardig beleid ontwikkelen. Samenwerking met groe-

peringen uit nabije omgeving kan eveneens gewenst zijn met betrekking tot natuurbescherming. Mogelijkheden zijn zeker aanwezig.

Verder kan de levensvatbaarheid worden onderzocht van educatieve dienstverlening binnen de werkgroepen. Materialen en diensten kunnen dan op maat en aangepast aan de situatie worden geleverd.

Uit bovenstaande blijkt wel hoe breed het werkveld op het gebied van de vlinders kan zijn. Hopelijk is dit mede een uitdaging voor velen.

Ph. Zeinstra, Idzardaweg 36A, 8471 EL Ter Idzard, voorzitter